

Koordinator kvaliteta : Prim. dr. Jasminka Jašić

NASLOV: POLITIKA O POSTUPANJU KOD SMRTI PACIJENTA KOJI VODI RAČUNA O
RELIGIJSKIM I KULTUROLOŠKIM PRILIKAMA
89/102

1. OPŠTA IZJAVA O POLITICI

Svrha ovog dokumenta je dati smjernice kako postupiti kod smrti pacijenta.
Utvrđivanje smrti osobe koja je mrtva dovežena ili je umrla u Ustanovi vrši mrtvozornik Ustanove ili drugi ljekar kojeg ovlasti Direktor Ustanove.

2. PODRUČJE PRIMJENE

Služba Hitne medicinske pomoći i Služba porodične medicine.

3. DISTRIBUCIJA I NADZOR

- 3.1. Šefovi službi i glavni medicinar dužni su zaposlenike svojih organizacionih jedinica upoznati sa ovom procedurom.
- 3.2. Ova procedura mora biti postavljena na mjestu dostupnom svom medicinskom osoblju zaposlenom u organizacionoj jedinici/službi.
- 3.3 Svi zaposlenici organizacionih jedinica su odgovorni za primjenu ove procedure.
- 3.4 Šefovi službi i odgovorna medicinska sestra/tehničar kontinuirano vrše kontrolu primjene ove procedure
- 3.5. Direktor Ustanove i glavni medicinar periodično vrše kontrolu primjene ove procedure.

4. PROCEDURA

Svi ljekari i medicinski tehničari moraju biti obučeni da na odgovarajući način postupaju kod smrti pacijenta. Osposobljavanje za ovu ulogu mora sadržati odgovornost, etiku, zakonodavstvo, vještine i znanje za određivanje fizioloških znakova smrti, poznavanje urednog popunjavanja potrebne dokumentacije.

4.1. Utvrđivanje smrti

Ljekar(mrtvozornik), ili dežurni ljekar u Službi hitne medicinske pomoći konstatuje smrt na osnovu:

1. Prestanak cirkulacijskog sistema:
  - Nema pulsa na palpaciju,
  - Nema srčanih zvukova,
  - Asistolija na EKG- u.
2. Prestanak dišnog sustava:
  - Nema pomijeranja grudnog koša,
  - Auskultatorno disanje nečujno.
3. Prestanak cerebralne funkcije
  - Zjenice dilatirane i ne reaguju na svijetlost,
  - Nema reakcija na bolne podražaje.

Nakon provjere vitalnih znakova života ljekar treba da odredi slijedeći korak koji će ovisiti o okolnostima koje su dovele do smrti, odnosno uzrok smrti.

4.1.1. Utvrditi dali smrt potpada pod nadležnost istražnog sudije

4.1.1.1. Ukoliko se ustanovi da je smrt nastupila kao posljedica nasilja obavezno je obavijestiti Ministarstvo unutarnjih poslova. U tom slučaju treba osigurati da se leš ne pomijera niti da iko poduzima bilo kakve radnje u okolini leša.

4.1.1.2. Ukoliko pacijent umre poslije primjene reanimacije sve uvedene tubuse i katetere treba ostaviti na mjestu kada se tijelo šalje sudsko-medicinskom patologu.

4.1.1.3. Radi utvrđivanja uzroka smrti provodi se obdukcija tijela umrlog i to:

- kada postoji sumnja ili je očito da je smrt prouzrokovana krivičnim djelom ili je u vezi sa izvršenjem krivičnog djela.

- kada je to potrebno radi zaštite zdravlja ljudi odnosno kada to zahtijevaju epidemiološki, sanitarni ili drugi medicinski razlozi,

- kada zahtjev postavi uža porodica umrlog.

Potrebno je obavijestiti članove porodice o namjeri da se uradi obdukcija koji mogu odbiti taj zahtjev osim kada se radi o :

- neprirodnoj smrti ili kada je uzrok nepoznat,

- ako smrt nastupi prilikom dijagnostičkih i terapijskih zahvata,

- ako je lice učestvovalo u kliničkom ispitivanju lijeka ili medicinskog proizvoda ili je smrt

nastupila unutar 24 sata od hospitalizacije.

4.1.1.4. Ukoliko se ustanovi da je smrt nastupila od zarazne bolesti ili malignog oboljenja, obavezno je izvjestiti epidemiološku službu (prijava smrti od zarazne bolesti i prijava smrti od malignog oboljenja).

4.1.2. Ukoliko smrt ne potpada pod nadležnost istražnog sudije

4.1.2.1. U slučaju kada smrt ne potpada pod nadležnost istražnog suca potrebno je što prije obavijestiti najužu rodbinu ukoliko nisu prisutni. Vijest mora biti saopštena obazrivo sa empatijom.

4.2 Postupak sa tijelom umrlog

Porodici umrlog treba izjaviti saučesće i svojim iskustvom i savjetima pomoći i uputiti ih šta treba činiti.

4.2.1. Pacijentove stvari (novac, naočale, mobitel, odjeću...) ukloniti od pacijenta pred svjedocima i evidentirati u poseban obrazac.

4.2.2. Ukoliko je umrli imao uvedene tubuse i katetere isti se odstrane, zavoje promijeniti, sve prirodne otvore zatvoriti tamponima vate.

4.2.3. Donju vilicu fiksirati poveskom, zatvoriti očne kapke, ruke postaviti pored tijela, a noge se opruže i fiksiraju u članku.

4.2.4. Na nožni palac umrlog potrebno je pričvrstiti pokaznicu sa ličnim podacima pacijenta (ime i prezime, matični broj, datum i vrijeme smrti).

4.2.5. Umrli se zavija u bijeli čaršaf i ostavi najmanje 2h da leži, a zatim se transportuje u mrtvačnicu.

4.2.6. Prostorija i krevet gdje je ležao umrli se potom dezinfikuje.

4.2.7. Sve stvari koje pripadaju pacijentu predaju se rodbini uz njihov potpis da su iste primili.

4.3. Religiozna, kulturološka uvjerenja i potrebe korisnika

4.3.1. Kada je u pitanju smrt pacijenta pored poznavanja praktičnih postupaka, potrebno je i poznavanje i vjerske prakse vezano za smrt pacijenta. I poslije smrti prema pacijentu se moramo ponašati sa poštovanjem.

4.3.2. Ukoliko porodica umrlog želi da nakon zbrinjavanja umrlog održi neki vjerski obred, a to se ne kosi sa zakonom, potrebno im je to omogućiti. Najčešće se to odnosi na želju da se kraj umrlog održi molitva.

4.3.3. U muslimanskoj tradiciji običaj je da se glava pacijenta okreće prema istoku.

4.3.4. U kršćanskoj religiji je običaj davanja posljednje pomasti, neposredno prije umiranja ili nakon što umre.

4.3.5. U jevrejskoj tradiciji noge umrlog okreću se prema izlazu iz prostorije.

4.3.6. Također neki pripadnici pravoslavne i jevrejske vjere mogu zahtijevati da vrijeme od smrti do prevoza u mrtvačnicu provedu uz umrlog. Ukoliko se radi o smrti koja je nastala od neke infektivne bolesti ili smrti koja je predmet istrage porodici je potrebno objasniti da je sigurnije da umrli boravi sam u prostoriji.

4.3.7. Pošto se muslimanski ukopi održavaju u najkraćem mogućem roku, potrebno je porodicu obazrivo obavijestiti o razlogu kašnjenja (sudsko vještačenje, obdukcija).

4.2. Popunjavanje dokumentacije

Ljekar koji je utvrdio smrt upisuje potrebne podatke u Protokol pregledanih pacijenata ili Protokol kućnih posjeta ukoliko je smrt nastupila izvan Ustanove. Takođe podatke o smrti naknadno upisuje u zdravstveni karton pacijenta. Osim ovih podataka upisuju se i postupci ukoliko je pacijent oživljavan. Ljekar nakon što je utvrdio smrt popunjava Dozvolu za sahranu i Potvrdu o smrti.

5.REVIZIJA

Revizija ove procedure vrši se svake 3 godine.